

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Preventief fouilleren

“Landelijke wet- en regelgeving”

Technische sessie gemeenteraad
Rotterdam 14 december '23

Bart Engberts

Ministerie van Justitie en Veiligheid

DG Politie en Veiligheidsregio's

13-12-2023

Even voorstellen

Mr. A.B. (Bart) Engberts (1959)

- Nederlands Recht (staats- en bestuursrechtelijke afstudeervariant) EUR 1978-1983
 - Medewerker faculteit Rechtsgeleerdheid, vakgroep staats- en bestuursrecht en part time juridisch medewerker deelgemeente Alexander 1983-1984
 - Gemeente Rotterdam, team openbare orde en veiligheid 1984-1997
 - Staf korpsleiding politie Rotterdam-Rijnmond (Beleids- en Bestuurszaken) 1997-2005
-
- Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), DG Veiligheid, directie Politie resp. directie Veiligheid en Bestuur 2005-2010
 - Ministerie Justitie en Veiligheid, DG Politie (en Veiligheidsregio's) sedert 2010
 - Tussentijdse detacheringen bij gemeente Amsterdam (2011), ministerie BZK (2018-2019), Aanjaagteam Ondermijning (2019-2021) en Landelijk Informatie- en Expertise Centrum (LIEC) (2021-2022)
 - *Nevenfuncties:* lid bezwaar- en beroepscommissie gemeente Rotterdam (2005-2014), idem gemeente Schiedam (2011-2018), auteur Tekst & Commentaar Openbare orde-recht (Kluwer) - onderdeel APV (sedert 2021), Handreiking "APV en ondermijning", gastcolleges VU, Avans Den Bosch etc.

Opbouw presentatie

1. Wettelijk kader (Gemeentewet, Wet Wapens en Munitie, APV Rotterdam)
2. Rol raad, burgemeester, officier van justitie en politie
3. Doel en karakter van de maatregel
4. Rechtsbescherming/rechtspraak
5. Voorbeelden van preventief fouilleren
6. Wapens, vuurwerk en drugs
7. A-select fouilleren
8. Voorbeelden van toelaatbare selectiecriteria
9. Etnisch profileren/non-discriminatoire optreden
10. Verruimingen?

Vragen

1. Wettelijk kader: Gemeentewet

Artikel 151b Gemeentewet

1. De **raad** kan bij verordening de **burgemeester** de bevoegdheid verlenen om bij **verstoring van openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel bij ernstige vrees** voor het ontstaan daarvan, een **gebied**, met inbegrip van de daarin gelegen voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven, aan te wijzen als **veiligheidsrisicogebied**. In een veiligheidsrisicogebied kan de **officier van justitie** de bevoegdheden, bedoeld in de artikelen 50, derde lid, 51, derde lid, en 52, derde lid, van de **Wet wapens en munitie** toepassen.
2. De burgemeester gaat niet over tot aanwijzing als veiligheidsrisicogebied dan na overleg met de officier van justitie in het **overleg, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van de Politiewet 2012**.
3. De aanwijzing als veiligheidsrisicogebied wordt gegeven voor een **bepaalde duur** die niet langer is en voor een **gebied dat niet groter is dan strikt noodzakelijk** voor de handhaving van de openbare orde.
4. De beslissing tot gebiedsaanwijzing wordt **op schrift** gesteld en bevat een **omschrijving van het gebied** waarop deze van toepassing is alsmede de **geldigheidsduur**.
5. De **burgemeester** brengt de gebiedsaanwijzing zo spoedig mogelijk ter kennis van de **raad** en van de **officier van justitie**, bedoeld in het tweede lid.
6. Zodra de verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel de ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, bedoeld in het eerste lid, is geweken, **trekt de burgemeester de gebiedsaanwijzing in**. Het vijfde lid is van overeenkomstige toepassing.

1. Wettelijk kader: Gemeentewet (vervolg)

Artikel 174b Gemeentewet

1. Bij verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, kan de burgemeester in een **onvoorziene, spoedeisende situatie** een gebied, met inbegrip van de daarin gelegen voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven, voor **ten hoogste twaalf uur** aanwijzen als veiligheidsrisicogebied. In een veiligheidsrisicogebied kan de officier van justitie de bevoegdheden, bedoeld in de artikelen 50, derde lid, 51, derde lid, en 52, derde lid, van de Wet wapens en munitie toepassen.
2. Voordat de burgemeester het gebied aanwijst, **overlegt hij met de officier van justitie.**
3. De aanwijzing kan **mondeling** worden gegeven. In dat geval wordt de aanwijzing zo spoedig mogelijk op schrift gesteld en bekendgemaakt.
4. De burgemeester brengt de gebiedsaanwijzing zo spoedig mogelijk ter kennis van de raad.
5. Artikel 151b, derde en zesde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.

1. Wettelijk kader: Wet wapens en munitie

Artikel 50, derde lid, Wet Wapens en Munitie

In een veiligheidsrisicogebied als bedoeld in artikel 151b, eerste lid, of 174b, eerste lid, van de Gemeentewet, kan de **officier van justitie** gelasten dat tegenover **een ieder** de bevoegdheid kan worden uitgeoefend om **verpakkingen van goederen, met inbegrip van reisbagage**, te onderzoeken op **wapens of munitie**. Het **bevel** bevat een omschrijving van het **aangewezen gebied en de geldigheidsduur die niet langer dan twaalf uur** mag bedragen. Het bevel bevat voorts de feiten en omstandigheden, op grond waarvan de toepassing van de bevoegdheid om de verpakking van goederen, met inbegrip van reisbagage, te onderzoeken op wapens of munitie noodzakelijk wordt geacht.

Artikel 51, derde lid, Wet Wapens en Munitie

In een veiligheidsrisicogebied als bedoeld in artikel 151b, eerste lid, of 174b, eerste lid, van de Gemeentewet, kan de **officier van justitie** gelasten dat tegenover **een ieder** de bevoegdheid kan worden uitgeoefend om **vervoermiddelen** te onderzoeken op **wapens of munitie**. Het **bevel** bevat een omschrijving van het **aangewezen gebied en de geldigheidsduur die niet langer dan twaalf uur** mag bedragen. Het bevel bevat voorts de feiten en omstandigheden, op grond waarvan de toepassing van de bevoegdheid vervoermiddelen te onderzoeken op wapens of munitie noodzakelijk wordt geacht.

Artikel 52, derde lid, Wet Wapens en Munitie

In een veiligheidsrisicogebied als bedoeld in artikel 151b, eerste lid, of 174b, eerste lid, van de Gemeentewet, kan de **officier van justitie** gelasten dat tegenover **een ieder** de bevoegdheid kan worden uitgeoefend om hem aan zijn **kleding** te onderzoeken op de aanwezigheid van **wapens of munitie**. Het **bevel** bevat een omschrijving van het **aangewezen gebied en de geldigheidsduur die niet langer dan twaalf uur** mag bedragen. Het bevel bevat voorts de feiten en omstandigheden, op grond waarvan de toepassing van de bevoegdheid om een ieder aan zijn kleding te onderzoeken op wapens of munitie noodzakelijk wordt geacht.

1. Wettelijk kader: APV

Artikel 2:76 APV Rotterdam

De burgemeester kan, overeenkomstig artikel 151b van de Gemeentewet, bij verstoring van de openbare orde door de aanwezigheid van wapens, dan wel bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, een gebied, met inbegrip van de daarin gelegen voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven, aanwijzen als veiligheidsrisicogebied.

2. Rol raad, burgemeester, officier van justitie en politie

Raad

- Kent desgewenst de bevoegdheid toe aan de burgemeester, via verordening
- Kan de bevoegdheid daarbij clausuleren (bijv. hoorverplichting voorafgaande aan aanwijzing)
- Krijgt gebiedsaanwijzing ter kennis toegezonden
- Kan burgemeester ter verantwoording roepen

Burgemeester

- Wijst het gebied aan vanwege het belang van de openbare orde i.v.m. de aanwezigheid van wapens
- Voert daarover eerst (verplicht) overleg met de officier van justitie (driehoeksoverleg)
- Brengt gebiedsaanwijzing ter kennis van de raad
- Legt verantwoording af aan raad (bijv. ook door resultaten en evaluatie ter kennis te brengen)
- Heeft daarnaast de – via de wet rechtstreeks toegekende bevoegdheid voor spoedfouilleren (art. 174b Gem. wet)

Officier van justitie

- Geeft standpunt in het driehoeksoverleg voordat gebied wordt aangewezen
- Geeft bevel af voor een concrete fouilleeractie
(en als een wapen wordt aangetroffen stelt hij vervolging in voor het geconstateerde strafbaar feit)

Politie

- Voert in het aangewezen gebied, na bevel van de officier van justitie, de preventief fouilleeractie uit
Presentatie gemeenteraad Rotterdam – preventief fouilleren
13-12-2023

3. Doel en karakter van de maatregel

- Openbare orde maatregel
 - Verhoogde kans op wapengebruik/-geweld, aanwezigheid van wapens
 - Openbare ordeverstoring of vrees voor het ontstaan daarvan
 - Motivering, onderbouwing, proportionaliteit en subsidiariteit
- Controlemiddel
 - Geen verdenking, geen strafbaar feit
- Gebiedsgerichte maatregel met (niet persoonsgerichte) fouilleeractie
- Inzet "naar een ieder" (dus niet: "iedereen")
 - "Zonder aanzien des persoons" dus a-select
 - Keuzes maken/gericht(er) fouilleren mag, mits

4. Rechtsbescherming/rechtspraak

- ❑ Besluit aanwijzing veiligheidsrisicogebied is concretiserend besluit van algemene strekking; **bezwaar en beroep o.g.v. de Awb** mogelijk. **Belanghebbenden: personen die in het betreffende gebied wonen, werken, een bedrijf exploiteren of onroerend goed bezitten.** Bezoeker gebied geen belanghebbende (ABRvS 9 maart 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AS9248, AB 2005/251)
- ❑ **Bestuursrechter toetst rechtmatigheid aanwijzingsbesluit terughoudend:** (1) evt. strijdigheid met de wet, (2) noodzaak i.v.m. (ernstige vrees voor) verstoring van de openbare orde door aanwezigheid wapens en (3) evenredigheid/belangenafweging (ABRvS 9 november 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU5839, AB2006/90 en ABRvS 27 oktober 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO1869)
- ❑ (straf)Rechter kan **motivering, inclusief duur van de aanwijzing, toetsen** (HR 20 februari 2007:ECLI:NL:HR:2007:AZ2475)
- ❑ **Tegen bevel OvJ strafrechtelijke rechtsbescherming** in geval van strafrechtelijke vervolging wegens bezit van verboden wapens die tijdens de preventief fouilleeractie zijn aangetroffen of wegens niet gevolg geven aan een vordering/bevel van de politieambtenaar (HR 6 oktober 2020:ECLI:NL: HR:2020:1554. AB 2020/408)
- ❑ NL systeem preventief fouilleren **geen schending van art. 8 EVRM, art. 14 EVRM of art. 2 van het Vierde Protocol bij het EVRM** (EHRM 15 mei 2012, ECLI:CE:ECHR:2012:0515DEC004945806, Colon vs the Netherlands)

5. Voorbeelden preventief fouilleren

- Gebieden met wapengeweld en – incidenten (fouilleren op straat, in horeca-inrichtingen of in voertuigen)
- Demonstraties
- Rellen, noodrecht-situaties
- Huldigingen
- Jaarwisseling
- Voetbalwedstrijden
- Kermissen etc. etc.

Altijd vanwege wapens en openbare orde

6. Wapens, vuurwerk en drugs

- Wapens:
 - Vuur-, slag-, steek-, zgn. “gelegenheids”-wapens, nep-wapens
- Vuurwerk:
 - Kan onder omstandigheden als wapen worden gebruikt en de openbare orde verstoren
 - “Harde” (politie)informatie nodig
 - Bijvoorbeeld gebruik van (zwaar) vuurwerk bij
 - Evenementen, tegen hulpverleners
 - Plofkraken
 - Aanslagen op woningen en horeca-inrichtingen
- Drugs:
 - Alleen als “bijvangst”
 - Preventief fouilleren om drugs aan te treffen niet toegestaan

7. A-select fouilleren

- Is uitgangspunt
- Uitwerking in praktijk kan variëren:
 - o Elke zoveelste voorbijganger of voertuig
 - o Ouderen en twaalfminners niet
 - o A-select en ter beoordeling van politie-ambtenaar
- Soms speelt de vraag “wie wel, wie niet fouilleren?” niet (gebiedsafsluiting)
- Soms juist wel (voertuigcontrole, passantencontrole, dynamische en korte acties)
- Gerichte selectie in bepaalde gevallen niet uitgesloten

8. Voorbeelden van toelaatbare selectiecriteria

- Leeftijd (bijv. ouderen en twaalfminners niet)
- Afwijkend gedrag (bijv. steegje induiken bij zien van fouilleeractie)
- Harde politie-informatie bij concrete dreigingen van verstoring van de openbare orde (voetbal, demo's) dat bepaalde groeperingen mogelijk de openbare orde kunnen verstoren
- Uiterlijke kenmerken, zoals bijvoorbeeld kleding (bijv. bivakmutsen etc.) tijdens of voorafgaande aan voetbalwedstrijden, demo's etc.
- Gebruik van ANPR-gegevens bij voertuigcontroles
- Profielschetsen op basis van modus operandi en plaats delict (bepaald gedrag, voorwerpen bij zich dragen)

ARTIKEL 1.
ALLEN DIE ZICH IN NEDERLAND BEVINDEN,
WORDEN IN GELIJKE GEVALLEN GELIJK BEHANDELD.
DISCRIMINATIE WEGENS GODSDIENST,
LEVENSOVERTUIGING, POLITIEKE GEZINDHEID,
RAS, GESLACHT, HANDICAP, SEKSUELE GERICHTHEID,
OF OP WELKE GROND DAN OOK,
IS NIET TOEGESTAAN.

9. Etnisch profileren/non-discriminatoir optreden

- Fouilleren van personen op basis van louter ras, etniciteit, afkomst, uiterlijke kenmerken etc. is verboden (artikel 1 Grondwet)
- In geval van selectie moet altijd sprake zijn van objectieve en redelijke rechtvaardigingsgrond(en)
- Landelijk traject "*Politie voor iedereen*"
- *Handelingskader professioneel controleren*
- *App professioneel controleren* voor alle MEOS-gebruikers (dus politie)
- Integrale Beroepsvaardigheden, training, sturing, briefing, (eva)l(u)eren etc.

Preventief fouilleren ≠ etnisch profileren

MOTIE VAN DE LEDEN VAN DAM EN YESILGÖZ-ZEGERIUS

Voorgesteld 23 september 2020

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat preventief fouilleren een bevoegdheid is die daadwerkelijk bij kan dragen aan het voorkomen dat messen, wapens en zwaar vuurwerk mee op straat worden genomen;

overwegende dat de lat om deze bevoegdheid in te zetten zeer hoog ligt, dat preventief fouilleren niet flexibel ingezet kan worden en in hoge mate qua toepassing lokaal verschilt, waardoor politie en justitie door het land heen geconfronteerd worden met grote verschillen in handhavingsmogelijkheden;

overwegende dat de toepassing van preventief fouilleren eerst jaren geleden landelijk is geëvalueerd;

verzoekt de regering, het instrument van preventief fouilleren te laten evalueren en up-to-date te brengen naar de eisen van deze tijd, en de Kamer hierover in het voorjaar 2021 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Dam
Yeşilgöz-Zegerius

10. Verruimingen?

- Motie Van Dam-Yesilgöz
- Verruiming naar preventief fouilleren op vuurwerk bij “zachte” politie-informatie?
 - Verkend en afgewezen
 - Zie brief MinJenV aan TK d.d. 3 februari 2023 (Kamerstukken TK, 2022-2023, 36251-3)
- Verruiming naar persoonsgericht fouilleren:
 - Verkend en als kansrijk gezien
 - Zie brief MinJenV aan TK d.d. 27 juni 2023 (Kamerstukken TK, 2022-2023, 29628-1174)
- Let op: deze vorm van persoonsgericht fouilleren kan, mag en zal niet vorm (kunnen) krijgen via preventief fouilleren!
 - Mogelijk via wijziging Wetboek van Strafrecht resp. Wetboek van Strafvordering
 - Vrijheidsbeperkende maatregel opgelegd rechter,
 - Gedragsaanwijzing opgelegd door officier van justitie

VRAGEN

DANK VOOR UW AANDACHT!

a.b.engberts@minjenv.nl